

Partidistriktmotion: den jämlika skolan

Den jämlika skolan

En jämlik skola för alla är en grundsten i välfärdssamhället. Alla elever ska ges de bästa förutsättningarna att lära, utvecklas och klara kunskapsmålen oavsett bakgrund. En bra skola utjämnar livschanser och bidrar till individens frihet. För oss socialdemokrater har skolan en särskild plats i samhällsbygget. Men den svenska skolan har blivit allt mer segregerad. Skillnaderna i skolresultat mellan olika skolor har ökat. Elevernas socioekonomiska bakgrund spelar en allt större roll för betygen. Ojämligheten har ökat och när likvärdigheten brister minskar också tilliten. Den här utvecklingen måste vändas. Vi måste göra upp med marknadsstyrningen av skolan. Det handlar om att driva en politik som ger bra förutsättningar för lärande i alla skolor. Grundläggande är att alla skolor ska vara bra skolor. Likvärdiga förutsättningar skapas genom exempelvis kompensatoriska resursfördelningssystem och ett gemensamt ansvarstagande för nyanlända elever. Lärarna ska ha de bästa förutsättningarna att ge varje elev tillräckligt stöd för att klara kunskapskraven. Skickliga och engagerade lärare är nyckeln till en bra skola. Kommunernas ansvar väger tungt. Det handlar om att ge varje skola de rätta förutsättningarna. Det är inte alltid nyskapande eller olika projekt som ger de bästa resultaten. Vi måste lyssna på forskningen och göra sådant som har bevisad effekt. Men för att nå dit måste en del nationella reformer till.

Skolan ska inte vara en marknad

För att skapa en mer likvärdig skola behöver ett nytt ersättningssystem tas fram. Vi anser att skolpengen ska avskaffas. Vi vill se ett system som ger skolorna stabilare ekonomiska förutsättningar, som styr bort från tillfälliga bidrag och som bidrar till att strypa höga vinstuttag bland de fristående aktörerna. Skolpengssystemet slår idag särskilt hårt mot utsatta skolor med ett högt in- och utflöde av elever. När många elever byter skola skapar det stora svårigheter för en skola och möjligheten till långsiktig planering är låg. Istället för skolpeng anser vi att systemet ska utgå från faktiska kostnader som driver jämlikhet. Kommuner måste kunna fördela resurser efter behov snarare än att alltid garantera lika villkor mellan olika huvudmän och skolor. Kommuner ska ha möjlighet att göra avsteg från närhetsprincipen för att minska segregationen på sina skolor. Det är också nödvändigt att enskilda huvudmän inte längre tillåts använda kötid som urvalsgrund.

En kommunal vetorätt vid etablering av nya skolor ska införas. Med den ökade marknadsstyrningen av skolan har demokratiska beslut om skolan flyttats till privata aktörer. Detta har lett till flertalet negativa konsekvenser, till exempel överetablering av skolplatser i vissa områden eller att skolföretagens rätt till att skydda sina affärsintressen går före möjligheten för insyn i skolor och deras resultat. Det är en orimlig utveckling. Kommunerna är ytterst ansvariga för att alla elever går i skolan och att skolplikten följs, men saknar samtidigt rätten att fullt ut agera utifrån de behov som finns. Kommunerna kan idag inte säga nej till etablering av nya skolor och måste i stor utsträckning anpassa sig efter initiativ från fristående aktörer. Det är Skolinspektionen som beslutar om nyetableringen och kommunerna har enbart rätt att yttra sig. Kommunerna ska ha den slutliga beslutanderätten om skoletableringar för att kunna planera sin skolorganisation med långsiktig samhällsnytta och likvärdighet i fokus. Det är nödvändigt för att återskapa skolan som en mötesplats över klassgränserna och för att se till att alla elever får en jämlik utbildning av högsta kvalitet. Därför bör kommunerna ges vetorätt vid etablering av nya fristående skolor.

Sverige är numera helt unika som har en fri marknad för utbildningsföretag och offentligt finansierar vinstdrivande aktiebolag som driver skolor. Vinst är ett grundläggande mål för ett aktiebolag, men vinst borde aldrig vara ett överordnat mål för en skola. Undersökningar har visat att aktiebolagen också har lägre lärartäthet och sätter omotiverat höga betyg, det första för att öka vinsten men det andra för att locka till sig elever. Att aktiebolag tillåts konkurrera om barn, elever

och lärare är ett av problemen som gör att svensk skola blivit marknadsstyrd. Friskolor som drivs av en pedagogisk idé i exempelvis stiftelseform är en sak, men marknadslogik och aktörer med vinstintresse hör inte hemma i våra skolor. För att nå dit krävs många reformer av svensk skola, men ett första steg är att förbjuda aktiebolag att driva offentligt finansierade skolor.

Kommunerna ska ges ersättning som speglar ansvaret för skolan. I skollagen fastslås att skolan ska vara likvärdig samt sträva efter att kompensera för elevers olika bakgrund och förutsättningar i livet. Fristående skolors huvudmän har inget ansvar för skolplikten eller det långsiktiga behovet av elevplatser i ett område. De kan etablera sig där de anser det mest lönsamt och tar inte hänsyn till det faktiska behovet av elevplatser. De kan också tacka nej till elever. På så sätt snedvrids konkurrensen mellan olika huvudmän där kommunen har ett mer omfattande ansvar. Olika ansvar måste medföra olika ersättning. När friskolorna gjorde intåg i svensk skola fick de 85 procent av kommunens genomsnittskostnad per elev. Det var när ersättningssystemet ändrades till den modell vi har idag, där de fristående skolorna får 100 procent av den kommunala genomsnittskostnaden per elev, som de stora skolkoncernernas tillväxt tog fart. Dock kvarstår de kommunala huvudmännens ensidiga ansvar för skolutbudet över tid. Detta innebär en merkostnad för kommunerna på mellan åtta och tio procent enligt likvärdighetsutredningen. Vi anser att det behövs en differentiering av ersättningen till kommunala respektive fristående huvudmän. Ansvarsfördelningen bör avspeglas i skollagen så att kommunala skolor ges högre ersättning än fristående skolor.

Det finns en del likheter mellan hur valfriheten fungerar inom utbildningssystemet och inom primärvården. Alla verksamheter är reglerade i lag, det råder etableringsfrihet för företagen och vi väljer själva vilken skola eller vårdcentral som vi vill gå till. Men en avgörande skillnad finns. Regionerna är enligt lag skyldiga att skriva avtal med privata utförare som driver vårdcentraler. Genom avtalen regleras många viktiga faktorer och om verksamheten missköts kan avtalet brytas. Möjligheten för medborgarna att utkräva ansvar hos regionen finns därmed också. Men för förskola och skola finns ingen sådan avtalsrelation. Kommunens ansvar för fristående skolor stannar vid att betala ut skolpeng, och för fristående förskolor finns ett tillsynsansvar. Vid missförhållanden på skolor är det Skolinspektionens ansvar. Den medborgare som är missnöjd med verksamheten vid en friskola kan inte utkräva ansvar hos folkvalda politiker. Det finns ingen anledning att hantera de två välfärdsområdena på så olika sätt. Systemet där privata företag är huvudmän för skattefinansierad verksamhet måste ersättas med ett system där alla skolor ligger under ett demokratiskt kontrollerat huvudmannaskap. En utredning om statligt huvudmannaskap är tillsatt. Oavsett vad utredningen kommer fram till måste vi Socialdemokrater ta ställning för ett huvudmannaskap under demokratisk kontroll. Modellen med privata utförare under ett allmänt och demokratiskt styrt huvudmannaskap är beprövad i regionerna vilket gör att startsträckan för en reform bör kunna hållas kort. Vi anser att Socialdemokraterna bör verka för att fristående skolor inordnas under samma demokratiskt styrda huvudmannaskap som de offentligt drivna skolorna.

En skola där elever får växa och må bra

Betyg är ett av de mätinstrument vi använder för att eleven ska kunna få sig en uppfattning var hen befinner sig kunskapsmässigt, och ett verktyg för att visa kunskapsnivån. Betyget i sig är ingen vetenskap men kan användas som hjälpmedel. Det forskningen visar är att betyget är en av de främsta anledningarna till ungas psykiska ohälsa växer. Betygen blir en viktig förutsättning för ungas framtid då betyget kan vara den främsta anledningen till valet av utbildning. Att sätta den pressen på ungdomar kräver att elever kommit upp i en mognad ålder att klara att hantera det betyg är och innebär. Det finns inga studier som idag pekar på några fördelar att ha betyg före årskurs 8. Elever i årskurs 8 har kommit till en mognad som gör att fler elever kan hantera den press som betyg innebär.

En annan fråga som påverkar elevers möjligheter idag är systemet med kursbetyg. I dagens betygssystem så kan elever som under en viss del av sin utbildning inte presterat lika bra drabbas

hårt under betygssättningen. Möjligheten att förbättra sig är betydligt sämre med kursbetyg än med ämnesbetyg. Det skapar helt enkelt felaktiga incitament. Att skapa långsiktig betygssättning skapar förutsättningar. Vår utbildningsminister Anna Ekström säger det klokt till tidningen skolvärden: ”Dagens betygssystem fokuserar på elevernas misslyckanden. En svag prestation i en del av ett ämne kan inte vägas upp av en bättre prestation i andra delar, och ett tidigt misslyckande i gymnasieskolan riskerar att följa med hela livet. Det leder till att elever tappar sugen och slutar kämpa, att elever blir stressade i onödan och det leder till orättvisa betyg. Därför ser vi nu över systemet så att lärare ska kunna sätta betyg utifrån en mer långsiktig och sammanvägd bild av elevens kunskap.” Ett införande av ämnesbetyg är vägen framåt för ett hållbarare betygssystem.

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. Socialdemokraterna ska verka för att reformera skolvalssystemet
2. Socialdemokraterna ska verka för att avskaffa skolpengen
3. Socialdemokraterna ska verka för att offentligt finansierad skola ska bedrivas i egen regi eller av idéburna aktörer som återinvesterar eventuell vinst i verksamheten.
4. Socialdemokraterna ska verka för att staten tar ett större ansvar för skolans likvärdighet.
5. Socialdemokraterna ska verka för att införa en kommunal vetorätt för etablering av fristående skolor
6. Socialdemokraterna ska verka för att kommunerna ska ha ansvar för och beslutsmyndighet över planering och etablering av skolor, oavsett driftsform.
7. Socialdemokraterna ska verka för att differentiera ersättningen till kommunala respektive fristående huvudmän, utifrån kommunernas större ansvar.
8. Socialdemokraterna ska verka för att kötid inte ska få användas som urvalsmetod till skolan.
9. Socialdemokraterna ska verka för att fristående skolor inordnas under samma demokratiskt styrda huvudmannaskap som de offentligt drivna skolorna
10. Socialdemokraterna ska verka för att ämnesbetyg ska ersätta kursbetyg
11. Socialdemokraterna ska verka för att betyg även i fortsättningen, sätts tidigast i årskurs 6.